

Nedělní kázání, 30. 3. 2025 (Zdeněk Šorm)

Čtení: Joel 2,12 – 17

Text: Jonáš 3

Sestry a bratři,

I když člověk zvorál, co mohl, a na svém útěku od Boha skončil málem definitivně na dně, začínáme znovu. Jsme zase na začátku. Dostáváme druhou šanci. To není samozřejmost. To je milost. A nejen díky té záchraně z bezedných propastí, nejen díky tomu, že jsme se nesetkali jenom s tím, co jsme sami rozpoutali, ale i s tím, co Hospodin nastrojil. Začínáme znovu především díky jeho slovu, které se stále děje, které se nás týká a dotýká.

I stalo se slovo Hospodinovo k Jonášovi podruhé. Oslovení a povolání není jenom úkol a nárok. Kdo z nás osloví znovu toho, kdo zklamal? Kdo z nás zadá znovu zakázku firmě, která tu první přivedla na buben? Oslovení a poslání je o důvěře. Kdo prožil vlastní krachy a selhání, ten to ví. Úkol není tíživá povinnost, ale milost. Bůh od tebe stále něco čeká. A to očekávání dává novou šanci. Je to obdarování a síla, abys mohl jako Zacheus odolat veřejnému mínění, které je s tebou hned hotovo, a přihlásit se ke svému lepšímu já; abys mohl vybědnout ze zajetí viny a pokračovat jako Petr, když po zapření znovu slyšel „Pas beránky mé“; abys jako Jonáš poznal, že nejsi na odpis, že s tebou Bůh stále počítá. Důvěra a milost nejsou v tom, co nemusíš, ale v tom, že máš v božím díle stále svoji roli. „Vstaň, jdi a volej!“, ta výzva ji potvrzuje. A všimněte si, že se to děje bez výčitek, bez varování, bez poznámek o tom, co bylo. Prostě jako na začátku.

Drobný rozdíl tu ale přece jenom je. Možná spíš v důrazu než v obsahu. Už napoprvé slyšel Jonáš „jdi do Ninive“, ale tentokrát to Hospodin výslovně zdůrazní: „Provolávej v něm!“ Proti zlu je třeba se veřejně ozvat, ale máš přitom mluvit k nim, nikoli o nich. Nejde o obecné soudy, které i dnes rozhořčeně chrlí každý rozumbrada za bukem nebo na sociálních sítích. Jde o oslovení, jde o bezprostřední kontakt, o vztah. Ten je jistě mnohem riskantnější. Člověk se při něm vydává všanc. Ale dává také šanci reagovat. Bez něho se může stěžít něco změnit.

A ještě důležitější je asi ten dovětek, který výzvu provází: „Provolávej, co ti uložím.“ I když není pochyb o tom, že je zlo do nebe volající a člověk se proti němu má určitě ozvat, tak to jednoduše neznamená, že by bylo

předem jasné, co má říct; že by mohl být se vším hotov, že by si už vystačil se svými zbožnými soudy, že by byl jeho úkol jen v tom horlivém volání.

Má-li být člověk opravdu poslem božím, pak nemůže mít nikdy předem jasno, pak se neobejde bez otevřenosti, bez hledání, bez naslouchání. Přijmout boží poslání neznámá osvojit si hotovou šablonu a pak už jen jet v předem známých kolejích. Přijmout boží poslání znamená zůstat ve vztahu, ve kterém se na to, co je třeba dělat, říct a vyřídit, budu muset vždycky znova ptát a nikdy nebudu předem úplně vědět, k čemu mě to naslouchání dovede. O tom je, na rozdíl od vlastního přesvědčení, důvěra.

„Jonáš tedy vstal a šel do Ninive“. Tentokrát neutek. Napodruhé tu odpovědnost přijal. A bible otevřeně přiznává, že to není žádná procházka růžovým sadem. *„Ninive bylo město velké před Bohem; muselo se jím procházet tři dny.“* Tak se v té odpovědnosti člověk asi často cítí: jako venkovan uprostřed metropole – nepatrný, ztracený, sám, uprostřed toho, co ho přesahuje, sám proti té mašinérii, ve které se nevyzná a která hrozí, že ho převálcuje. O těch třech dnech přece nečteme v Jonášově příběhu poprvé. *„Jonáš byl v útrokách ryby tři dny a tři noci.“* Možná je to odkaz. Možná to bylo to samé. Jako když ho obklíčily proudy a všechna vlnobítí a příboje se přes něj převalily. Jako když se nad ním zavřely závory země a měl za to, že se ocitl v lůnu podsvětí.

Když přijmeme odpovědnost, ke které nás Bůh volá, nemusíme díky tomu prožívat jenom jistotu, že jsme na té dobré straně, ze které nás už nic vykolejit nemůže. Možná se to vůbec nemusí lišit od toho zmatku, který člověka zachvátil, když před ní utíkal. I v ní se můžeme ocitnout uprostřed chaosu a na dně, mezi životem a smrtí. A snad právě ten, kdo to už jednou třeba vlastní vinou prožil a poznal přitom, že ani to dno nemusí být díky Bohu konečná, nemusí pak tu odpovědnost vzdát. Ani ty útky od Boha a vlastní krachy nemusíme odepisovat a vytěsňit. Díky Bohu se můžou zhodnotit a právě díky nim může důvěra růst. Však apoštol píše, že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému.

Jenomže i když člověk boží poslání přijme, před odpovědností neutíká a proti zlu odhodlaně a neohroženě vystoupí, nemusí to mít ještě s Bohem mnoho společného. Jonáš procházel Ninive a volal: *„Ještě čtyřicet dní, a Ninive bude vyvráceno.“* Horlivě a jednoznačně ohlašoval boží soud. Ale byl to skutečně boží soud? Bylo to opravdu slovo Hospodinovo, které se k němu stalo? Copak Bůh mluvil o nějakých čtyřiceti dnech? Zmínil se snad

o vyvrácení města? Ano, mluvil o do nebe volajícím zlu. Vyzýval Jonáše, aby proti němu vystoupil. Ale o jeho zničení nepadlo ani slovo. Tak si to zkrátka vyložil Jonáš sám. To on Ninive definitivně odepsal.

Jako na začátku i napodruhé tu totiž něco zásadního chybí. Jonáš už nic nenamítá, ale taky se zase na nic neptá. Zase si vystačí sám. Zase si jde po svých. To lze totiž nejen, když od Boha utíkáte, ale i když chcete plnit jeho vůli. Mezi svévolí a zbožnou horlivostí nemusí být velký rozdíl. V obou případech můžeme prosazovat jenom sami sebe. Zvláště když je nám předem všechno jasné. Když zapomeneme, že zbožnost je především rozhovor. Když nám unikne, že máme-li opravdu vyřizovat, co nám Bůh uloží, tak je na prvním místě třeba naslouchat, na jeho oslovení čekat, po jeho vůli se teprve ptát, nevystačit si s tím, co nám přijde jasné, zůstat kritičtí k vlastní zbožnosti. Protože ta se boží vůli vůbec rovnat nemusí.

O to větší zázrak je, že se v ninivanech hnulo svědomí. Panovníci si obvykle nenechají mluvit do duše nějakým potulným kazatelem. A lid nepohodlného kritika označí většinou za fanatika a také s ním podle toho naloží. Buď se mu vysměje, nebo ho zlynčuje. Všeobecné pokání je opravdu nečekaný div. Mnozí kazatelé proto spekulují nad tím, co muselo být na Jonášově vystoupení tak přesvědčivé, že mělo takový účinek. Jedni to přičítají jeho razanci a jednoznačnosti a vyčítají pak dnešní církvi, že jí chybí; druzí zase tomu, co měl Jonáš za sebou. Zkušenost vlastního útěku, pádu do hlubin i božího vysvobození prý určitě dodala jeho slovům autentičnost. Měl to zkrátka prožité.

Bible je ale mnohem střízlivější. Ten div vůbec nepřipisuje Jonášovi. Čteme v ní: „*I uvěřili ninivetští muži Bohu.*“ Kdyby uvěřili Jonášovi, výsledkem by byla spíš rezignace a lhostejnost. Běžnou reakci na život bez výhledu zmiňuje už apoštol: „*Jezme a pijme, neboť zítra zemřeme.*“ Ostatně ani dnes se nezdá, že by četné katastrofické scénáře vedly lidi k půstu a modlitbám, že by se díky nim chtěli uskromnit a svůj život opravdu změnit. Bible nám žádný Jonášovský figl na pokání nenabízí. Nevíme, jak se to stane, že se člověk skutečně změní. Nejpravdivější a nejpoctivější je vyznat, že je to opravdu div, který je dílem božím. Nemáme ho ve své moci. Ale nemáme ho proto ani vzdát a odepsat. Děje se. A Bůh si k němu může použít i naše všelijak popletená a ušinitá kázání. Aspoň doufám. Jinak bych to musel sám dávno zabalit.

Ninivané také naštěstí nepřijali Jonášův konečný verdikt jako osud. Odvážili se doufat, že Bůh není neúprosný zákon a řád ani ješita, který si musí dávat za pravdu. Odvážili se doufat, že jeho soudy nemíří k zatracení a přijali je jako výzvu. Vsadili na to opravdu všechno. I když to byla jenom možnost a naděje. Žádný nárok si na ni nedělali. „*Kdo ví, možná, že se Bůh v lítosti obrátí.*“ Žádnou jistotou spasení rozhodně neoplývali.

Ale právě tahle chudá a nejistá víra asi potvrzuje, že pokání není jenom zbožný kalkul. A má obrovský význam. Na ni zareaguje i Bůh. On je totiž schopen nedodržet své slovo – nebo slovo svých svědků. Je schopen neprosadit za každou cenu svou, změnit verdikt, odvolat rozsudek. O tom je opravdová lítost. Ne o citech, ale o té schopnosti zarazit se, netrvat pouze na svém, vnímat druhé, skutečně reagovat – tj. měnit i sám sebe. Bůh neučinil zlo, které ohlásil.

Lidi, kteří milují pořádek a řád, to pohoršuje a dráždí. Vidí v tom nedůslednost, která ohrožuje morálku. Ale Bůh ví, že právě ta lítost jí dává šanci a potvrzuje, že má pokání skutečný smysl. Není to jen psychologická finta, jak se vyrovnat s vlastním svědomím. Reálně situaci mění. Díky Bohu. On je lítosti schopen. O tom není pochyb. Otázkou je, jestli jsme jí schopni my. Ale o tom až příště. Amen.